

pedagog
Agnieszka Banaszek
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
w Wołominie

***MATERIAŁY PSYCHOEDUKACYJNE
DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI***

- ***ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE MOWĘ I WZBOGACAJĄCE SŁOWNIK***
- ***ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE PERCEPCJĘ SŁUCHOWĄ***
- ***ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE PERCEPCJĘ WZROKOWĄ I KOORDYNACJĘ WZROKOWO- RUCHOWĄ***
- ***ĆWICZENIA MOTORYKI DUŻEJ I MAŁEJ***
- ***BROSZURKA „MAM LEWORĘCZNE DZIECKO”***
- ***ĆWICZENIA W CZYTANIU***

LITERATURA

ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE MOWĘ I WZBOGACAJĄCE SŁOWNIK

- Uściślenie rozumienia znaczenia pojedynczych wyrazów, określających nazwy zwierząt, roślin, części ciała, itp.;
- Powtarzanie wyrazów, krótkich zdań po innej osobie;
- Słuchanie prostych rymowanek uczących znaczenia słów;
- Układanie zdań z podanymi wyrazami;
- Zabawy w kończeniu zdań, np.: „Gdybym był czarodziejem...”;
- Próby samodzielnego, zrozumiałego wypowiedziania się, np.: opowiadanie ulubionej dobranocki, filmu, zdarzenia;
- Układanie treści historyjek do obrazków, próby wyodrębnienia elementów akcji oraz związków przyczynowo – skutkowych;
- Uzupełnianie braków w historyjce, dopowiedzenie elementów brakujących, a będących łącznikami między pierwszym z ostatnim obrazkiem;
- Tworzenie inscenizacji według własnych pomysłów (rozmowy, dialogi kukiełek, pacynek).

ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE PERCEPCJĘ SŁUCHOWĄ

I) KSZTAŁTOWANIE WRAŻLIWOŚCI SŁUCHOWEJ, RÓŻNICOWANIE DŹWIĘKÓW NIE WCHODZĄCYCH W SKŁAD MOWY LUDZKIEJ

1. Odtwarzanie układem przestrzennym struktur czasowych:

- ustawienie – grupowanie klocków zgodnie z usłyszonymi uderzeniami;
- zapisywanie układu kropek usłyszanej struktury rytmicznej;
- rysowanie szlaczków w rytm uderzeń;

2. Rozpoznawanie dźwięków różnych przedmiotów z otoczenia:

- odgłosów dochodzących z ulicy;
- sygnałów różnych pojazdów;
- dźwięków powstających przy pracy różnych uderzeń (sprzęty, maszyny, instrumenty);
- odgłosów ptaków, zwierząt (głosy natury).

II) RÓŻNICOWANIE DŹWIĘKÓW MOWY LUDZKIEJ.

1. Ćwiczenia słuchu fonemowego:

- wypowiedzianie słów podobnie brzmiących, dziecko wskazuje obrazki po usłyszeniu ich nazw –przykłady par obrazków: czapka – żabka, bucik – budzik;
- różnicowanie takich samych sylab w szeregu różnych lub o podobnym brzmieniu, np.: pa, ga, da (dziecko sygnalizuje moment usłyszenia żądanej sylaby);
- podanie wyrazów o znaczeniu kontrastowym: biuro – pióro.

2. Analiza i synteza zdań

- ile zdań słyszysz? /To As. On głośno szczeka. Pilnuje domu/;
- ile wyrazów słyszysz w zdaniu? /To lala. Kot pije mleko. Ewa idzie do domu/;
- układanie zdań do obrazków o podanej liczbie wyrazów / ma, klocki, Ala/;

3. Ćwiczenia analizy i syntezy sylabowej wyrazów:

- podział wyrazów na sylaby /klaskanie ilości sylab/;
- zabawy z kończeniem wyrazów /pokazywanie kilku obrazków, mówimy pierwszą sylabę, a dziecko podaje cały wyraz i wskazuje, który to obrazek, np. ko – koziół/;
- dziecko wymyśla wyrazy zaczynające się od podanych sylab np. ta-, sa -, ko-, ma-, no-, bu-, le-;
- rozpoznawanie ostatniej sylaby w wyrazie (dziecko ma klasnąć gdy usłyszy w wyrazie podaną sylabę, np.: ra: kura, góra, skóra, dama, rura; sza: kasza, kosa, wieszka, miesza, rysuje) oraz w środku wyrazu (np. da: podanie, śniadanie, zebranie, kupowanie, sprzedawanie);

- Łańcuch sylabowy, tzn. ostatnia sylaba w wyrazie poprzedzającym musi być taka sama jak pierwsza sylaba w następnym wyrazie: no – **ga**, **ga** – pa, pa-da, da – ma, ma – ta, ta – ma.
4. Ćwiczenie umiejętności wyodrębniania głosek w nagłosie, w wygłosie i w śródgłosie.
- wyróżnianie w nagłosie samogłosek, np. rozpoznawanie przedmiotów zaczynających się podaną samogłoską, grupowanie obrazków na daną głoskę, dobieranie pary obrazków, zabawy typu, „Co nie pasuje?” (głoska w nagłosie), np.: indyk – kura – owca – osioł;
 - wyróżnianie w nagłosie spółgłosek, np. rozpoznawanie przedmiotów zaczynających się podaną spółgłoską, grupowanie obrazków na daną głoskę, dobieranie pary obrazków, zabawy typu, „Co nie pasuje?”(głoska w nagłosie), np.: żaba – żuk – smok – żarówka;
 - wyróżnianie w wygłosie (na końcu wyrazu) spółgłosek, grupowanie obrazków, których nazwy kończą się na daną głoskę, dobieranie pary obrazków, np., zabawy typu, „co nie pasuje?” (głoski w wygłosie) dajemy cztery obrazki – jeden kończy się na inną głoskę: sok – garnek – kubek – pomidor, rower – motyl – motor – ser;
 - wyróżnianie w wygłosie (na końcu wyrazu) samogłosek (podobne ćwiczenia j.w.);
 - łańcuch, tzn. ostatnia głoska wyrazu poprzedzającego musi być taka sama jak pierwsza głoska wyrazu następnego: kot – tama – akwarium – migdał itp.;
 - wyróżnianie w śródgłosie spółgłosek , np. taca, placek, owoce (podobne ćwiczenia j.w.);
 - wyróżnianie w śródgłosie samogłosek, np. sok, dym, dom (podobne ćwiczenia j.w.).
5. Wyodrębnienie kolejnych głosek w wyrazie
- synteza słuchowa, np. tworzenie nowego wyrazu przez dodanie jednej głoski do wyrazu poprzedniego: lis + trąbka = list, tworzenie nowego wyrazu przez dodanie głoski w nagłosie do innego wyrazu: agrafka + lina = Alina;
 - analiza wyrazów 2, 3 – głoskowych (ul, ule, osa, byk, , los, las, kot, sok, but, nos);
 - mówimy z podziałem na głoski- dziecko podaje cały wyraz np. u-l, a dziecko ul, np. u – ch -o, o – k –o, n – o –s, o – s- a;
 - synteza i analiza wyrazów 4 i 5 – głoskowych (j.w.) np. buda, most, lody, ogon, krowa, droga, laska, figa;
 - w których wyrazach jest podana głoska, np. **g**: noga, wata, waga, mata
s: kosa, mapa, sałata, gruszka
r: góra, lala, kura, lata.
7. Ćwiczenie pamięci sekwencyjnej
- powtarzanie sylab: pa, po, pu
pa, po, pu, pe
pa, po, pu, pe, py
pa, po, pu, pe, pi itp.;
 - powtarzanie wyrazów: oko, ucho
oko, ucho, noga
oko, ucho, noga, nos;
 - powtarzanie cyfr (do czterech) 2 – 4 -5 -7;
 - powtarzanie zdań;
 - nauka na pamięć krótkich wierszyków, wyliczanek, rymowanek;
8. Tworzenie nowych wyrazów przez dodanie lub odjęcie głoski, np.: as – las, Alinka – linka;
9. Tworzenie wyrazów dwusylabowych:
- łączenie sylab otwartych ze stałą pierwszą sylabą np.: **ma-** ma, **ma-** pa, **ma-** ta;
 - łączenie sylab otwartych ze stałą sylabą końcową np.: wa- **ta**, la – **ta**.
10. Czytanie wyrazów poprzedzone dzieleniem na sylaby.

opracowanie:

ĆWICZENIA ROZWIJAJĄCE PERCEPCJĘ WZROKOWĄ I KOORDYNACJĘ WZROKOWO- RUCHOWĄ

I) Ćwiczenia spostrzegania na materiale obrazkowym.

1. Rozpoznawanie treści obrazków ukazanych:
 - w dowolnym czasie;
 - w krótkich ekspozycjach (zapamiętywanie jak największej liczby przedmiotów znajdujących się na obrazkach i wyliczanie ich zaraz po przerwie);
2. Dobieranie jednakowych obrazków:
 - swobodne dobieranie par (według różnych kryteriów);
 - dobieranie jednakowych obrazków, eksponowanych w skróconym czasie.
3. Segregowanie obrazków w grupy tematyczne:
 - wyszukiwanie różnic między obrazkami i omawianie ich po pewnej przerwie;
 - segregowanie obrazków podobnych tematycznie;
 - wyszukiwanie ukrytych szczegółów, różnic na obrazku.
4. Uzupełnianie brakujących elementów w rysunkach, obrazkach, m.in. dopasowanie części obrazków do całości, układanie obrazka z części według wzoru. Obrazki do tego rodzaju ćwiczeń można wykorzystać z „Zestawu pomocy” opracowanego przez J. Baran: „Terapia zabawą” (Warszawa 1996).

II) Ćwiczenia spostrzegania na materiale abstrakcyjnym.

1. Ćwiczenia w spostrzeganiu: kształtu, koloru, wielkości, utrwalanie pojęć przestrzennych.
 - zapoznanie z nazwami figur, sprawdzanie znajomości kolorów;
 - dobieranie pojedynczych kolorowych figur do kolorowych figur na planszach;
 - dobieranie pojedynczych kolorowych figur do konturowych na planszach;
 - dobieranie pojedynczych kolorowych figur mniejszych do większych;
 - segregowanie według kolorów, kształtów, wielkości, położenia.
2. Rozpoznawanie figur płaskich: koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt:
 - w dowolnym czasie;
 - w krótkich ekspozycjach.
3. Ćwiczenia pamięci wzrokowej: po dłuższej obserwacji figury, dziecko z pamięci odtwarza wzór przez układanie, rysowanie.
4. Wyszukiwanie takich samych kształtów geometrycznych i segregowanie ich w pary:
 - scalanie figur, np.: prostokąt, kwadrat, koła z części;
 - wypełnianie konturów większych figur mniejszymi;
 - uzupełnianie niepełnych figur (dorysowywanie).
5. Dzielenie większej figury na mniejsze, np. kwadraty, następnie składanie pociętych figur z papieru.
6. Zapamiętanie największej liczby eksponowanych figur i wskazanie ich po krótkiej przerwie wśród innych figur;
7. Przedstawienie tych samych figur w zmiennych układach.
 - wskazanie różnic między nimi;
 - układanie kompozycji figur geometrycznych z patyczków.
8. Ćwiczenia orientacji przestrzennej – dziecko:
 - określa położenie figur względem siebie, podłoża, otoczenia.
9. Kompozycje z figur.

III) Ćwiczenia spostrzegania na materiale literowym:

- segregowanie liter;
- wyszukiwanie takich samych liter i ich segregowanie lub kolorowanie;
- układanie liter z części według wzoru;

- dobieranie liter według wielkości, kształtu, o określonych cechach, np.: z linii prostych, kolistych;
- dobieranie liter drukowanych do pisanych;
- utrwalanie kształtu liter, np.: obrysowywanie szablonów litery, lepienie litery z plasteliny;
- wyszukiwanie różnic i uzupełnianie brakujących elementów liter;
- wyszukiwanie takich samych sylab i ich segregowanie;
- dobieranie napisów do obrazka, wydzielanie głoski z nazwy obrazka;
- segregowanie wyrazów: takich samych (kot, kot), o takiej samej liczbie liter (3 litery: mak, rak, sad), z podaną samogłoską (samogłoska o: kot, sok, rok) ;
- wyszukiwanie różnic i uzupełnienie brakujących elementów w wyrazach;
- wyszukiwanie różnic i uzupełnienie brakujących elementów w tekście;
- różnicowanie liter: b-p, b-d, n-u, itp.;
- dobieranie wyrazów tak, aby każdy następny różnił się od poprzedniego tylko jedną literą: nos – noc;
- tworzenie wyrazów z sylab przy pomocy tzw. zegara sylabowego;
- uzupełnianie brakujących liter, sylab w wyrazach;
- uzupełnianie zdań z lukami przez wyszukiwanie wyrazów z rozsypanki wyrazowej;
- układanie domina wyrazowego, tak by ostatnia litera wyrazu poprzedzającego była taka sama jak pierwsza litera wyrazu następnego, np. drozd- dąb- brud.

***Inne ćwiczenia usprawniające koordynację wzrokowo- ruchową
na materiale konkretnym, abstrakcyjnym i literowym***

I. Układanki według wzoru z pociętych części

1. Układanie pociętych pocztówek według wzoru:
 - treść obrazka;
 - schemat pocięcia.
2. Wykonywanie albumów – trzy rodzaje czynności dziecka:
 - obrysowywanie szablonu pocztówki na kartce papieru;
 - kreślenie przy pomocy linijki wzorów cięć;
 - kolorowanie kredkami poszczególnych figur schematu (każdy wzór należy oznaczyć numerem, którego odpowiednik będzie się znajdować na kopercie z układanką).
3. Wykonywanie układanek:
 - kolorowanie poszczególnych figur i pocięcie wg. linii;
 - naklejanie kolorowych figur.
4. Ćwiczenia typu: rysowanie w ograniczonym polu, rysowanie bez ograniczonego pola.

opracowanie:
pedagog mgr Agnieszka Banaszek

ĆWICZENIA MOTORYKI DUŻEJ I MAŁEJ

Motoryka duża

Ćwiczenia szybkości, wytrzymałości, siły i zwinności ruchów całego ciała.

- ćwiczenia tułowia, skłony i skręty w różnych kierunkach;
- krążenia głowy w różnych pozycjach;
- sprawne chodzenie i bieganie po podłożu równym i zróżnicowanym: wymijanie przeszkód;
- slalomy, poruszanie się po określonym torze, np. po wyznaczonym między krzesłami, między drążkami, po narysowanej ścieżce, chodzenie po wyznaczonej linii;
- podskoki obunóż i na jednej nodze;
- skoki obunóż i na jednej nodze – pojedyncze i w seriach po kilka;
- przeskakiwanie przeszkód, ćwiczenia ze skakanką;
- zeskoki z różnych wysokości;
- czołganie się, chodzenie na czworaka, przechodzenie przez obręcz;
- ćwiczenia równoważne: po desce, ławeczce, narysowanej ścieżce;
- ćwiczenia wykonywane na czworaka;
- ćwiczenia rąk: wymachy do przodu, do tyłu, krążenie ramion;
- zwijanie palcami stóp apaszek, szarf, kocyków;
- chwytaki oburącz i jedną ręką (przedmiotów rzucających do dziecka);
- rzuty dowolne i do celu z odległości dowolnej i określonej;
- podrzucanie, odbijanie, toczenie piłki, obręczy;
- opuszczanie i podnoszenie;
- bieg do celu z wykonaniem określonych czynności.

Szczególnie polecana jest Metoda Ruchu Rozwijającego W. Sherborne.

W programie ćwiczeń ruchowych W. Sherbone wyróżnia się następujące grupy ćwiczeń wspomagających rozwój dziecka:

- ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała;
- ćwiczenia pozwalające zdobyć pewność siebie i poczucie bezpieczeństwa;
- ćwiczenia utrwalające nawiązanie kontaktu i współpracy z partnerem i z grupą;

Ćwiczenia twórcze przeprowadza się w formie tańca, pantonimy, dramy.

Motoryka mała

Techniki usprawniające motorykę rąk głównie dłoni i palców:

- malowanie palcami, maczanie paluszków w farbie i malowanie;
- malowanie pędzlami o różnej grubości;
- wydzieranie;
- wycinanie;
- przeplatanie;
- składanie;
- modelowanie z dłoni układów;
- zaginanie papieru o różnej twardości;
- zabawy wtyczkowe;
- nawlekanie;
- zapinanie i odpinanie;
- zakręcanie i odkręcanie;
- pakowanie paczek;
- kozłowanie piłką;

- rzucanie do celu;
- wyginanie drutów o różnej twardości;
- konstrukcje klockowe;
- sypanie piasku, ryżu, grochu;
- wałkowanie materiału o różnej fakturze;
- maczanie rąk w wodzie zimnej i ciepłej;
- przesuwanie palcem koralików;
- lepienie z plasteliny, ciastoliny;

Techniki regulujące napięcie rąk:

- kozłowanie;
- wodzenie palcem po materiałach o różnej fakturze;
- malowanie palcami;
- klaskanie z różnym nasileniem;
- łapanie piłek;
- darcie papieru o różnej twardości;
- kalkowanie i przerysowywanie;
- zamalowywanie konturów;
- obwodzenie szablonów;
- ćwiczenia grafomotoryczne- łączenie kropek, aż do uzyskania wzorów.

INNE;

I) Stosowanie ćwiczeń wspomagających motorykę rąk

- ćwiczymy: ramię, przedramię, nadgarstek, dłoń i palce (razem i oddzielnie) np. wymachy, krążenie, zwijanie motka, pchanie, kozłowanie piłki, modelowanie dłoni według wzoru „dyrygowanie”, „pisanie na maszynie”, „solenie”, pstrykanie, ruchy szczypcowe, klaskanie z różnym nasileniem itp;
- sprawdzamy: tempo, precyzję, złożoność.

II) Wskazane ćwiczenia metodą Dennisona.

III) Zaleca się ćwiczenia grafomotoryczne prowadzone Metodą Dobrego Startu

M. Bogdanowicz

IV) Stosowanie ćwiczeń doskonalących poziom graficzny pisma, zwracanie uwagi na dokładność i poprawność w odtwarzaniu graficznych kształtów liter, zachowanie odpowiedniego kierunku ich kreślenia (owali ale w kierunku odwrotnym do ruchu wskazówek zegara);

V) Zwracanie uwagi na ujednoczenie pochylenia pisma (najlepiej prosto lub lekko w prawą stronę).
Uwaga: Punkty IV i V dotyczą dzieci uczących się w szkole podstawowej

opracowanie:
pedagog mgr Agnieszka Banaszek

ĆWICZENIA W CZYTANIU

D)

Zadaniem dziecka jest czytanie sylab po lewej stronie kartki, a następnie odszukanie i zaznaczanie takich samych sylab na początku wyrazu umieszczonego po prawej stronie. Najpierw dziecko podaje własną propozycję wyrazu rozpoczynającego się od przeczytanej sylaby, a następnie czyta podaną w zadaniu.

.....
ta

to

.....

te

te- ka

ti

ta- ta

ty

Ti – na

.....
ma

ty- ka

To – la

mo

.....

ma- ma

me

mi- na

mi

me- ta

mu

mu – ry

.....
la

mo- da

lo

.....

lo – dy

le

le- je

li

li – na

lu

la – la

lu – ba

ba

bo

be

bi

bu

by

.....

da

do

de

du

dy

.....

ka

ko

ki

ku

bo – ki

be- za

bu – da

ba- ca

by – le

bi - la

.....

do – my

du – ma

de- ko

dy – my

da- ma

.....

ku – ra

ko – lo

ka- wa

ki – lo

ra

ru – dy

ro

ro- gi

re

re- ja

ri

Ri – ta

ru

ry – by

ry

ra- sa

.....

.....

wo

we- na

wa

wi – na

we

wo – da

wi

wy – ka

wy

wa- ta

.....

.....

sa

so – ki

so

su – ma

su

sa – la

sy

si – no

si

sy – na

pa

Po- la

po

py – za

pi

pa – le

pu

pu – ma

py

pi – ła

.....

.....

ze

zi – ma

zi

zu – pa

zu

ze - ro

.....

.....

fa

fo – ka

fo

fi – ga

fi

fu – ga

fu

fe- ta

fe

fa – ma

.....

.....

ga

ga- je

gi

gu – ma

gu

gi - le

ja

jo – jo

jo

ja- jo

ju

Ju- la

.....

.....

na

na – wa

no

nu – da

nu

Ni- na

ni

no – ga

.....

.....

ca

ce – na

ce

cu – ma

cu

cy – na

cy

ca – cy

.....

.....

ła

ła – ta

II) Porównywanie pary wyrazów

dom
dym

las
lis

mak
rak

koza
kosa

buty
baty

waga
waza

lato
tato

mapa
mata

III) Układanie z liter wyrazów I.poj. – I.mn

mak – maki
rak- raki
kot – koty
los- losy
las- lasy
lis- lisy
dom – domy
dym – dymy
ser – sery

IV) Zakreślanie liter, które składają się na dany wyraz np. buty

a b e u l t u y

Liczenie liter w wyrazie – podział wyrazów na sylaby

opracowanie:
pedagog mgr Agnieszka Banaszek

LITERATURA

Ćwiczenia percepcji słuchowej

- Helena Metera „Poznaję głoski – ćwiczenia dla klas przedszkolnych i zespołów reedukacyjnych”;
- Alicja Maurer „Dźwięki mowy” – program kształtowania świadomości fonologicznej dla dzieci przedszkolnych i szkolnych”
- Helena Łazewska, Beata Mikitiuk, Barbara Moritz „Co zrobić, aby ułatwić dziecku naukę czytania i pisanie”;
- Jan Stolarczyk „Ene due rabe” wyliczanki
- Pus „Rozpoznawanie i różnicowanie liter”
- Program „Naucz mnie mamó”
- Helena Grzelachowska „Ćwiczenia dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu”

Ćwiczenia językowe

- Janina Wójtówna „Zabawa w słowa”
- Barbara Markowska Metoda treningu zdolności intelektualnych część IIA „Rozumienie słowne” oraz część IIB „Ekspresja słowna”
- Alina Bojakowska, Wiesława Mantyk „Obrazkowe zabawy przedszkolaka”
- Pusy „Doskonalenie koncentracji i logicznego myślenia”
- Jeni Riley „Poznajemy słowa”
- Program „Naucz mnie mamó”
- zagadki

Ćwiczenia rozwijające percepcję wzrokową i orientację przestrzenną

- Frostig „Wzory i obrazki” , część I-III
- Elżbieta Waszkiewicz „Obserwuję, mówię i rysuję”
- Alicja Siemak – Tylikowska „Takie same, szersze, węższe”
- E. Skorek „Terapia pedagogiczna – tom II”
- Mozaiki, gry logiczne karty, pusy „Rusz głową”

Ćwiczenia graficzne

- Maria Piekut „Zabawy graficzne”
- Teresa Chojnacka „Szlaczki”, „Rysowanie oburącz”
- Kruszyńska, Łukaszczyk „Ćwiczenia oburęczne”
- Handzel „Dyktanda graficzne”
- Tymichova „Szlaczki”
- Bogdanowicz „Dziecko leworęczne”
- Seria „Bawię się i piszę” – książeczka do wielokrotnego pisania.

Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu

- Barbara Bieleń., Grażyna Trzeciak „Świat 6 – latka- chcę dobrze czytać”
- Ewa Skorek „Terapia pedagogiczna – tom II”
- Pusy „Od gwiazdki do bajki” – zabawy i ćwiczenia sylabowe do nauki czytania i pisania
- Barbara Borowiak „Elementarz – nauka czytania sylabami dla dzieci w wieku 3 – 7 lat”
- Antoni Balejko, Helena Chodakowska „Układanki dwu i trzy sylabowe”
- domino sylabowe – gra logiczna

Ćwiczenia rozwijające myślenie matematyczne

- Edyta Gruszczyk – Kolczyńska „ Dziecięca matematyka”
- Edyta Gruszczyk – Kolczyńska, Ewa Zielińska „Wspomaganie dzieci w rozwoju zdolności do skupienia uwagi i zapamiętywania
- gry z kostkami i planszowe

opracowanie:
pedagog mgr Agnieszka Banaszek